

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr.: pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

Congresul.

După vii palpități și o febrilă așteptare, avem fericirea de a vedea, că se întrunește *Congresul Național Bisericesc*, al Bisericii noastre ortodoxe române, — convocat pe ziua de 1/14 Octombrie a. c.

Legea se execută și mandatarii corpului nostru național-religios ort. rom. se întrunesc, pentru a-și da seamă, a cerceta și rezolva problemele, pe cari această înaltă corporațiune e chemată să le direcționeze și rezolve.

Și s'a revărsat, din adevăratul izvor al nădejilor noastre, mângăere asupra sufletelor noastre obidite și cuprinse de anxietate, în mijlocul unei situațiuni, în care se părea că am ajuns în grea cumpănă și nehotăritoare — pentru chiagul rezoluțiunilor întemeiate pe fireasca starea, recunoșcutelor și legiuitorilor noastre necesități.

Și a ajutat Dumnezeu!

Și ne învață, chiar și cu ajutorul pildei și fricii de păcat și greșală, ne învață vremea, de a preveni bănuiala înșelării așezămintelor bine chibzuite, dar în rele rândueli socotite, ne învață tremurul sufletului, la aprecierea operei strălucite, mari, tari și mântuitoare, a celui mai mare Arhiereu, *Andrei Baron de Șaguna*, ne îndeamnă la pășire cu închinare și la închinare pentru măiastra operă, plăzmută drept povață pentru grele vremuri ale bisericii noastre.

În conștiința importanței acestei înalte instituțiuni a bisericii noastre, a *Congresului Național Bisericesc*, a cărui întrunire și activitate reprezintă cel mai înalt moment din viața noastră bisericească publică și a cărui întrunire reprezintă înălțimea autorității, puterii auto-

nomiei noastre bisericești, căreia nu-i lipsesc, după luminata chibzuire a Măritului Întemeitor, caracterele suveranității, ce poate pretinde vre-o lege: cu inima caldă stăm, așteptând rezolvarea acelor probleme, care se impun, la ordinea zilei, hotărîtorei chibzueli a numitului Congres.

Intrunirea Congresului Național Bisericesc al nostru, la trieniul legal, e o garanție a temeiniciei instituțiunei noastre autonome-bisericești, dar e și totodată un factor, care asumează asupra acestei corporațiuni rezponsabilitatea pentru situația noastră bisericească, economică bisericească și școlară, și în viitor.

Bine a chibzuit, cu lărgime de vederi, iubire de neam și râvnă de întemeiere și întărire apostolică a bisericii noastre, celce *reprezentanței* sale anume alese făcut-a să i-se hărăzească puterea cea mai mare, în chestiuni de ale bisericii noastre autonome! Școale și averi, sprijinitoare ale sfințelor noastre instituțiuni, menite sunt de a mângăia, mântui și validită în lumea noastră de patimi, acele foloase, din cari isvoresc alegerile celor «aleși» pentru mântuirea tuturor, celor ce se închină în același chip, și sprijinesc aceleași instituții pentru mărirea lui Dumnezeu și mântuirea noastră...

Întru mărirea lui Dumnezeu și în credința realizării de progrese reale, a strălucitei instituții înalte, a *organsiațiunei* noastre bisericești realizate de marele Șaguna, salutăm întrunirea «Congresului Național Bisericesc» al Bisericii ortodoxe-române din Ardeal și Ungaria, ca reprezentanța cea mai înaltă a poporului nostru credincios, în cadrele dreptului și *autonomiez sfintei* noastre biserici, — urându-i muncă spornică, plină de învăț, foloase și fortificare proprie.

Congresul interconfesional învățătoresc.

Am fost atins coliziile, cari stau în calea participării învățătorilor noștri ortodocși români la congresul interconfesional învățătoresc din Blaj pentru care se agitează în ziare, cu lozinca »*jos cu barierele confesionale*«. Credeam, că atâta va fi destul, ca să nu mai desfacem ranele veninoase de pe timpul nostru. »Telegraful Român« încă își exprimă îngrijirile sale față de direcția interconfesională a unor învățători. »Neamul Românesc« însă, la »vestea bună a marelui congres al învățătorilor români fără deosebire de confesiune«, ne apostrofează, că »din nenorocire, foaia bisericească oficială din Arad e împotriva unei singure adunări a învățătorilor de dincolo fără deosebire de confesiune«.

Noi înțelegem mahnirea domnului Iorga cel însuflețit pentru unitatea noastră culturală. Din distanță și fără cunoașterea organizației noastre interne și a relațiilor existente dintre noi, eră prea firesc ca domnul Iorga să conzidere de nenorocire îngrijirile exprimate de noi și acum și de colegii noștri din Sibiu. Fie-ne permis însă a dovedi și noi însuflețirea noastră pentru unitatea culturală prin un act săvârșit de Consistorul nostru, din care învederează: cum noi am fost aceia, cari am inițiat o ententă cordială între confesiunile surori pentru împrumutata ajutorare la susținerea școalelor confesionale românești, și cum a fost bruscat acest hiperzel al nostru.

Main nainte de toate notăm, că numărul școalelor gr. catolice este disparent față de numărul școalelor noastre; în dieceza noastră și a Caransebeșului, cum se zice, le-am pute număra pe degete, căci gr. catolicii, împrăștiți întră noi, se folosesc de o lege, care obligă pe confesiunea susținătoare de școală a primi pe obligații de școală ai altor confesiuni, fără dreptul de a su-pune contribuției colective de cult pe credincioșii confesiunii care n'are școală, ci numai pe părinții copiilor cari frecventează școala confesională ezistentă.

De aici a urmat apoi o primejdie pentru biserica noastră, că anume credincioșii noștri împovărați cu contribuțiuni de cult până la 50—100 %^o, ne mai putând suportă sarcinile, murmurau și ademeniți, de pozelitisme regretabile, chiar ne amenințau cu trecere la gr. catolici, unde nu sunt sarcinile contribuțiunii de cult Astfel superioritatea noastră bisericească a ajuns în dilema: de a sacrifica biserica școalei, ori școala bisericei, căci mișcările de trecere la gr. catolici din pricina greumântului de bir cultural, se dovediră foarte serioase, și cu credincioșii reduși ne mai putând susține școlile, urmă de sine instalarea școalelor de stat pe ruinile școalelor noastre. Autoritatea noastră bisericească, Consistorul gr. or.

din Arad însă, ca să scape din aceasta dilemă, în anul 1900 s'a adresat către Consistorul gr. catolic din Oradea-mare și Lugoj, cari cad în parte pe teritorul diecezei noastre — cu o scrisoare, în care cere ajutorul împrumutat, pe următoarele motive (luate aci textul din actul oficios N-rul 757/1900):

a) având în vedere interesele comune religioase față de curentul socialist și ireligios, ce amenință credința creștinilor și așezămintele sfinte bisericești;

b) interesele pedagogice, ca copiii de ambe confesiuni să fie facilitați în progresul lor prin propunerea în limba maternă, prin ce și poporul își păstrează caracterul său genuin și alipirea de așezămintele străbune;

Să se invoiască Onoratul Ordinariat la compromisul, ca în comunele, în cari sunt credincioși de ambele confesiuni dar există numai o singură școală confesională, confesiunea din minoritate și fără școală, să-și deie sucursul colectiv la susținerea școlii existente, cu abatere dela rigoarea executivei §-lui 45 a art. XXXVIII de lege din 1868, reclamată de preoțimea gr. cat. la organele administrative, cum bunăoară s'a întâmplat în Galșa, Baia ș. a., unde — chiar contra uzului de pe vremuri până la marginile aducerilor aminte, care este de altmintea susținut prin ordinațiunea ministrului de interne Nr. 32024/1881, — preoțimea gr. cat. preferă a face imposibilă subsistența școalelor noastre confesionale, prin denegarea sucursului colectiv al credincioșilor gr. cat. la suportarea speșelor de cult, și prin restringerea la un sucurs particular al părinților, cari își trimit copiii la școală.

Consecința logică a acestei greve a unei confesiuni față de cealaltă este: înființarea școalelor de stat, la cari apoi ar fi de silă obligați și credincioșii gr. catolici a contribui colectiv ceea ce deneagă dela școalele noastre, și prin ce — fără a-și scuti credincioșii de speșele culturale — biserica gr. cat. însăși ridică indirect școalele de stat în comunele mixte confesionalminte. Venerabilul Ordinariat, sigur, va ști aprecia din punct de vedere moral-religios aceasta fatală consecvență pentru ambele biserici, și răspunderea înaintea lui Dumnezeu.

Arad, din ședința consistorială dela 24 Februarie (8 Martie) 1900.

Iosif Goldiș m. p.
Episcop.

La aceasta recercare, Consistorul gr. cat. din Lugoj n'a respuns nimic iar cel din Oradea-mare a respuns precum urmează:

1318—1900. Ilustrisime Domnule Episcopu!

Scrisoarea oficioasă a Ilustrății Vostre de su 8 Martiu a. c. Nr. 757 indreptată catra acestu Ordinariatu Episcopescu, mi-servesce de ocaziune binevenita, spre a rectifica, cu totă reverința, ace'a presupunere a Ilustrății Vostre, căsi cum acestu Ordinariatu Episcopescu ar' fi capace a comite ceva, ce ar' involvâ macar si numai umbra indiferentismului religios. Si asa Vetii binevoi a vedé si Ilustritatea Vostra, ca postulatulul dintr' ace'a, ca adeca credinciosii greco-catolici din unele locuri se se indemne ori chiar constrenga prin acestu Ordinariatu Episcopescu a contribui in modu colectivul la speșele culturale ale unei confesiuni acatolice, că indenticu cu postulatulul negarei Santei Uniri, aci, nu numai ca n'a potulu fi salututu cu indestulire, ci a produsu chiar uimire și resensu¹⁾.

¹⁾ Subliniat de Redacțiune.

Încătu inse oficiós'a de mai susu, din partea Ilustrității Vóstre, ar vré se fia preambolulu apropiării atatu de dorite a celoru dóue biserice: apropiarea acésta numai asa ar' fi posibila, salutaria si binecúventata de Domnedieu, déca toti Romanii de sub Sacr'a Coróna a Ungariei se-ar' detiermuri a imbracisiá éراسi ace'a Religione, carea au profesatu-o unu S. Athanasiu, unu S. Vasiliu celu Mare, unu S. Gregoriu Nazianzenu, unu S. Ioanu Gurá de auru si toti S. S. Parinti orientali, cari, precum Vi este binecunoscutu Ilustrității Vóstre, póna la nefericit'a desbinare inceputa pre la finea vécului IX. si consumata numai in véculu XV toti póna într' unulu au pestrat cu sumpetate legatura credintiei si a comuniunei cu Pontificele Romanu, ca mosténu alu Catedrei S. Petru si asiá ca Capu vediutu alu Basericei lui Christosu si Centru alu Unitátií Catolice.

Se se derime dara paretele despartitoriu, se ne unimu toti in credinti'a si dragoste cu Roma, léganulu originei Nóstre, inca si pentru ace'a, pentruca si insusi S. Pavelu Apostolulu in epistol'a s'a catra Romani, cá inspiratu de Spiritulu Santu, a constatat, cá credinti'a Romaniloru, dej'a pre acele tempuri se vestise in tóta lumea: „Intéiu dreptu ace'a — dice Apostolulu — multiamescu Domnedieului meu prin Isusu Christosu pentru voi toti: *cáci credinti'a vóstra se vestese in tóta lumea*“: Rom. I. 8 :/, încátu e una adevérata enigma, cum de atunci, cându într' atáta ni place a ne fáll, cu totu dreptulu, cu originea nóstra dela Romani, unei párti conspicue dintre noi se-í fia totusi atátu de antipatica *ace'a credinti'a Romaniloru,*¹⁾ carea cucerindu lumea civilisatiunei adevérate, a fostu totudeauna si pretutindenea vehicululu culturai formali.

Altcum binevoiti Ilustritatea Vóstra a primi gratiosu asecurarea deosebitei mele veneratiuni, cu carea sum Alu Ilustrátií Vóstre, Oradea-Mare, din Siedinția Consistoriala tienuta la 29 Martiu 1900.

Servu umilitu:

Dr. Augustin Lauranu m. p.
vicariu gen. episcopescu.

Ilustrisimului Domnu Iosifu Goldiș, Episcopu gr. or. n. u. alu Aradului in/Aradu.

Am rámas dar singuri cu sarcina susținerei școalelor in spinare, zdraván exploatate de cátrá «mama Roma». Slábiți astfel de cátrá frați, prea firesc lucru, cá am fost aduși in imposibilitatea de a exoperá la credincioși acea ameliorare a sortii învátatorilor, pe care și noi o doream, ci cautá sá le susținem cum le putem, ca sá le avem și școlile și biserica. Și câte lucruri bune se puteau face dacá întimpinam la frații greco-catolici bunávoință, câte jalbe învátátorești ar fi dispárut.

Din cele expuse este evident, cá noi ne-am încereat a face o punte între biserica noastră și cea greco-catolică, însă din nenorocire biserica greco-catolică ne tractează cu aiurările sale papiste. *Aceasta* este «nenorocirea», pe care noi o vizám la adresa bisericei gr. catolice. Suntem

¹⁾ Sublinierea „credinței Romanilor“ e in răspunsul oficiós. Dar prea mare e distanța dela „credința Romanilor“ sf-lui Pavel până la ceea a „unților“, imbiată de Rev. Lauran sub firma genuinitátií dogmatice. Apoi noi sá nu ne ímplem chiar de „uimire si resensu“?
Corector.

convinși, cá domnul Iorga va fi cel dintái, care va ratificá aceasta schimbare de adresá.

Învátátoriea noastră nu este autonomá; in urmare nici nu se poate organizá afará de cadrele constitútií in care se aflá, afará de hotarele Statutului-Organic și a jurisdicțiunei regimului bisericesc. Unde nu sunt Consistoarele, nu pot fi nici învátátorii de sub jurisdicțiunea lor; iar dupá cuvintele Consistorului din Oradea-mare, Consistoarele ambelor confesiuni nu pot fi împreunate in o acțiune comuná pentru școala româneascá. Și *Roma locuta*.

Firește, lozinca «Jos cu barierele confesionale» in București se înțelege așa, cá: jos cu sciziunea confesionalá pe terenul cultural. Actele oficioase publicate aici dovedesc *ad oculos*, cá noi ne-am încercat a face puntea de aur, dar coada de topor, a «mamei Roma» ne zice: *non possumus*. La noi însă, precum se vede și din «Telegraful Român» (Nr. 103) in chestiunea congresului interconfesional sub lozinca «Jos cu barierele confesionale» se înțelege altceva, anume desfacerea învátátoriei de sub jurisdicțiunea confesionalá. Și aceasta este adevérata «nenorocire», de care noi voim sá ne ferim școala româneascá prin sfaturile pentru prevenirea ráului cel mai mare, ce ni-se poate întâmplá. Oare, ce zice la aceste domnul Iorga înainte mergátorul curentului náțional? Sá sacrificám școala româneascá confesionalá iluziei unui congres interconfesional?

Altfel clara pacta, boni amici.

Evolutionismul și depravaționismul.

Evolutionismul¹⁾ este aceea teorie naturalistá, care pe baza aposterioritátií empirice și a cunoștințelor naturalistice susțin in întreaga naturá un constant și unitar proces de desvoltare progresivá. Privind lumea sub acest punct de vedere științific deplin întemeiat, rezultá adeváru transcendent, cá începutul ei a fost de tot rudimentar, de când ținta spre care ea tinde prin o interná forță imanentá, este cea mai supremá desvoltare, cea ce atinge și marele Kant zicând²⁾: »Natura, care se hotárea cu crearea, era atât de rudimentará, atât de nedesvoltatá, cât era numai posibil. Dará chiar și in calitățile esențiale ale elementelor, cari făceau caosul, se poate aflá criteriul acelei perfecțiuni, pe care o au ele dela începutul sau dela originea lor, fiindcă esențialitatea lor este o consecință din eterna idee a rațiunei Dumnezeesti. Materia, care se pare cá e pasivá și are lipsá de forme

¹⁾ Intemeiatá de Chr. Darwin (1809—1882)

²⁾ Scrieri mărunte despre filozofia naturalá. Secția I p. II. art. 1 pag. 49.

și instituții, înstarea sa cea mai simplă ea stăruiește, să ajungă prin dezvoltare naturală la o organizare perfectă».

Pasul între aceste două poluri extreme sau trecerea dela statul rudimentar la cel al perfecțiunii realizabile prin actualitatea consecventă a forțelor naturale constant active, presupune pe de o parte o cale pozitivă, pe de altă parte exclude orice accidentalitate, căci dacă toate fac un curs de dezvoltare, e natural, că după anumite legi instituite în un plan pozitiv, ce-l și cunoaștem prin abstracțiune din cursul fenomenelor, lumea se urcă succesiv de pe o treaptă inferioară pe alta mai superioară. Din acest proces pozitiv, care esclude toată accidentalitatea, și din unitatea ființei, spre care toate tind în mod constant și după o anumită normă, urmează cu stringență noetică și subsistența unei finalități. Cu acest adevăr cunoscut ca un fir marcant în întreaga viață naturală, evoluționismul *teleologic* pontifică spre teologie, care susține o cauză necauzată de fire intelectuală și de aceea capabilă de concepții finale.

Lumea privită sub incontestabilul adevăr al finalității și unității ordinii naturale, în puterea cărei tot ce există are un scop pozitiv, și efectele prin care scopul se aduce la îndeplinire, se produc de actualitatea pozitivă a cauzelor providențiale, anume instituite, ne conduce cu ajutorul intuiției diverselor fenomene din realitatea empirică, din istoria culturală a întregii omenimii la concluzia, că spre scopul perfecțiunii pus omului în planul extern ca ființa finală, spiritul său dispune de necesarele calități și că creațiunea întreagă creată pentru perfecționarea lui, prin motivele, cu cari îl încunjură și-l boldeste spre acțiune, îl mână pe încet dară sigur și constant spre finala perfecțiune.

Resumatul cunoștințelor naturalistice și culturale obținute prin studiul fenomenelor naturale culturale și psihologice, imprimă nestearsa impresie a unui curs de evoluție progresistă, care cu puterea unei legi pozitive, constante, universale și eterne dominează întreaga viață fizică neconstituită, și psihică constituită, ceea ce voi demonstra prin reflexiuni biologice, culturale și geologice.

(Va urma.)

Necoincidența etății elevilor cu clasele și încă ceva.

I.

Mersul regulat în acțiunile omenești este norma sigură și plausibilă, după care se poate spera și judeca calitative și cantitative progresul obținut prin muncă.

A ști arată rezultat mult și bun în timp relativ scurt, iată devisa timpului prezent.

De comun omul e datat a se pronunța asupra chestiilor ce-l preocupă nu întâi și atât după motivele și circumstările eruate, aci almintrelea ușor de aflat și observat, ci mai mult după impresia momentană, când cutare ori cutare află de bine a-și și spune verdictul.

E un fel de derută omenească aceasta, nu rară la oamenii mici ca și la cei mari.

Să ne explicăm tema noastră!

Câte școli resp. câți învățători sunt la cari nu am putea aplica geneza din pasagiul precedent, subînțelegând când vorbesc despre învățător, terenul lui de activitate contemplat de societate.

Răspunsul, din celea experiate este, că nu mulți sunt la cari nu am putea-o aplica.

Vorbim adecă despre instrucțiunea dela sate, recunoscând totodată că de timp fizic necesar, în rândul altor muritori dispunem în deajuns numai cât pedecile nedorite și nepoftite pun stavilă fără răboj ostenelelor noastre.

Se cere sau mai bine pretinde ca școala nedivizată să aibă șase cursuri regulate și o știm bine cu toții, că ș-ul așa exige și nu altcum. Vorba e numai, că cum le avem?

Avemu-le, nu-i ponos, numai cât contingentul cursurilor e disproporționat binisor, de unde reiese, că etatea elevilor cu clasele în cari se află sunt două lucruri ce nu se prea pot împrieteni la oaltă.

Așa în clasa I și II aflăm copii de 9, 10 și 11 ani, pe când, cum știm, acești ar trebui sa fie promovati în clasa a III—IV și așa mai departe.

Și dacă căutăm bine aflăm, că clasele respective nu numai că nu coincid cu etatea băieților, ci acelea cu acestea sau cruciși și curmeziș formând un zig-zag miraculos și acesta în cea mai mare parte pe la sate, iar, la urmă ne trezim, că în clasele superioare (V—VI) abea avem câte 2—3 elevi, maximum 5, până când în celelalte clase inferioare, nu e vorbă, avem destui elevi decumva nu prea destui!

În atare caz-învățătorul într'o aureolă luminoasă nu va, prea străluci.

Mărita „opinie publică“ își va zice cu un aer de Areopag: „Da! de bună seamă lașitatea învățătorului neglijența etc. sunt cauza, că școala a ajuns în așa hal detestabil“.

Atăta și nimic mai mult!

Cam aceasta e deamna situație pe multe locuri.

Învățătorul demn însă și conștiu de sine își va ști ajuta și aci astfel, că dacă și nu toate învinuirile ce i-se aruncă în față, va căuta să le alunge cu teameinicie dela sine, dar cel puțin ti stă în putință a face atăta, ca acelea „învinuiri“ să nu poată prinde teren așa priincios în defavorul dânsului.

Chiar pentru aceea învățătorul are să privească cu ochi trezi toate acele minuții, cari se traduc în obstacole și cari ca atari pun pedecă realizării nobililor sale intențiuni.

Chiar de aceea insinuarea părinților, că Ioniță ori Georghita au rămas pe o jumătate de zi cu sora sau fratele mai mic să-l supravegheze, nu poate fi de acceptat; că Stan și Bran au rămas să aducă cu do-nițele apă mamei pe un pătrar sau jumătate de oră, asemenea nu sunt acceptabile, pe simplul motiv, că părinții — poate la dorința comună din pătrare de ore și jumătăți de zile — fac ore și zile întregi, va să zică își cam permit domnia lor și la urma urmelor te vor da de minciună, că ce? doar dascălul m'a îngăduit cu pruncul*.)

*) a) Dacă elevul suferă de vre-o boală adevărată cu atestat medical.

b) dacă părinții sau vre-un alt membru al familiei e atât de bolnav, încât datoria morală îi impune să rămână acasă.

c) în caz de moarte sau altă nenorocire întâmplată în familie.

d) cu prilejul unor serbări mai însemnate d. e. nuntă etc. — cum știm sunt exclusiv motivele de scuză.

Dar, unde mai sunt încă altele cu miei, porci, găște etc. pentru păzire, poate și adevărate și neadevărate, cari toate mai cu voie, mai pe furis răpesc timpul de instrucțiune.

Scuzele pretexte de mai sus ale părinților nu ni este permis a le lua de bani buni cu atât mai vartos că sunt și de acei părinți, cari cu toate că-i aplici pedepsa legală tot nu-l trimite la școală!

Bine e să ținem cont și de ziua înscrierii elevilor, căci din nefericire la noi la Români înscrierile în multe, foarte locuri decurg și prin Noemvrie și Decembrie ca să nu mai pomenim și de Ianuarie, deși învățătorul își împlinește datoria, pentru-ca înscrierile să se întâmple la timp.

Desconziderarea și nebagarea în seamă a acelor desfășurate mai înainte vor forma cauze pentru cari elevii noștri vor merge cu învățatura ca racul, mai mult regresiv decât progresiv, iar de aici urmarea va fi, că se va mări numărul slăbănogilor, cari vor avea să repeteze aceeași clasă, în cari vom avea elevi prea înaintați în vârstă ori în clasele din urmă superioare nu vom avea nici unul.

Scurt, învățătorul are să-și împlinească datoria sa în toate privințele, cum și aceea, ca să mai lase din indulgența sa, pretinzând cu tărie aplicarea legii și atunci mai cred și eu, nu i-se vor arunca atâtea „invinuirii“ și nebazate cum se cade și din partea unor mai mult nechemați decât chemați.

I. Crișanu.

Calendarul diecezan pe anul comun 1907.

In editura tipografiei diecezane gr. or. române a Aradului e deja gata și se poate avea și procură atât dela administrația tipografiei diecezane Strada Batthányi Nr. 2, cât și dela librării cu prețul de 40 fileri (20 cr.)

Se extinde pe 15 coale de tipar garmond și cuprinde afară de partea calendaristică, calendar economic, șematismul mitropoliei gr. or. române în general și al diecezei Aradului în special, cronologia pe anul 1907, sărbători și alte zile schimbătoase, posturile, anotimpurile, întunecimile etc. Genealogia caselor domnitoare, târgurile din Ungaria după datele cele mai nouă, instrucțiuni postale și telegrafice etc., iar în partea literară:

A lua lumea 'n cap, de George Coșbuc. De de mult, de marele poet Octavian Goga. Două iubiri de eminentul nostru prozător I. Agârbiceanu. Sărbătoare, de Maria Cioban. Tot pașul omului să fie cumpenit, de zealousul nostru învățător I. Groșorean. De mult și în sat la noi, de Gh. din Moldova. Povestiri de Diaconul. Păstorii și Plugarii, de Vasile Alexandri. Biserica catedrală din Sibiu, de Gh. Tulbure. Doine dela Vașcău (Bihor), de Vasile-Sala. Fiul cel pierdut, de Iosif Stanca. Insoțirile economice, de Dr. P. Cioban. Sentințe glume și anecdote. Clișee din viața noastră bisericească. Inserate și reclame de tot felul.

Îl recomandăm cu multă căldură tuturor oamenilor cu carte, îndeosebi preoțimei și învățătorimei noastre, căci în calendarul acesta pe lângă preț de 40 fil., află și o carte de lectură prețioasă și plăcută și un îndreptar sigur în afacerile administrative ale bisericii și școlii noastre.

Cei ce primesc spre desfacere mai multe exemplare din acest calendar unicul și oficios în dieceza noastră și le solvesc la timpul indicat de noi primesc ca rabat 20% dela prețul calendarelor, de asemenea an de an și un

Calendar de părete

după ambele stiluri cu scala timbrelor, care e absolut indispensabil pentru oficiile noastre bisericesti-scolare și poate fi un document de părete în casu fiecărui creștin.

Convocări.

Despărțământul protopopesc Șiria, al reuniunii înv. români conf. din protopopiatele arădane I-VII își va ținea proxima ședință Vineri la 13/26 Octomvrie 1906 în comuna Galșa la școala înv. I. Groșorean.

PROGAMA:

1. Dimineața la 8 ore participare la chemarea Duhului Sfânt.
2. Ascultarea prelegerii în școala învățătorului I. Groșorean.
3. Deschiderea ședinței.
4. Reflexiuni asupra prelegerii ascultate.
5. Raportul biroului.
6. Executarea concluzelor adunării generale.
7. Discuziuni asupra chestiunilor școlare.
8. Propuneri și interpelări.
9. Fixarea ședinței proxime.
10. Închiere.

Șiria, la 10 Octomvrie n. 1906.

A. Doboș.
președinte.

Învățătorii români gr. ort. din tractul protopopesc al Chișineului își vor ținea conferința de toamnă, la școala conmembrului George Iancu din Macea, Luni în 9/22 Octomvrie a. c. Începutul la 8 ore a. m., la care conferința sunt invitați a participa toți membrii ordinari, onorari și ajutători precum și toți binevoitorii și sprijinatorii școlii.

Nădab, la 25 Sept. 8 Octomvrie 1906.

Dimitrie Boariu
președinte.

Trăian Tabic
notar.

Anunț literar.

În vederea planului nostru de învățământ, în o măsură mai mare ca până aici se impune, pe lângă împărtășirea cunoștințelor fizicale și provederea sau pregătirea elevilor mai mari cu unele cunoștințe folo-

sitoare din studiul chimiei, (himiei), de care manual școala elementară în timpul de față de fel nu dispune.

Din acestea motive am compus:

„Micul chemist” sau *Elemente din chimie pentru anii ultimi ai școlii cotidiene și cea de repetițiune*:

Care mic studiu cuprinde cele mai acomodate și utile cunoștințe chimice.

Cartea va să apară nu peste mult, pe lângă un preț maximum 50 fil., la ce se atrage binevoitoarea atenție a celor interesați!

Socodor, la 8 Octomvrie n. 1906.

Ioan Crisan.

Aviz D-ilor învățători!

»Curs practic de limba maghiară» de Iuliu Vuia, ediția I, s'a epuizat, în 2—3 săptămâni apare ediție nouă, însă nu într'un manual ca până acum ci împărțit în două și anume primul pentru clasele I, II și III; al doilea pentru clasele IV, V și VI ale școlii primare, corigată fiind din nou toată.

Aviz!

A apărut de curând și se află de vânzare în tipografia noastră următoarele cărți școlare:

Curs practic de Aritmetică și Geometrie pentru clasele V și VI, ale școlii primare de Iuliu Vuia, inv. dir. școlar. Prețul unui exemplar 36 fileri + porto 10 fileri.

Elemente de Geografie și Constituție, pentru școlile primare de R. Vuia inv. Aprobata cu decisiunea Venerabilului Consistor aradan cu datul de 6/19 Septemvrie 1906. Nr. 5496. Prețul unui exemplar 60 fileri. + porto 10 fileri.

La Tipografia diecezană să află spre vânzare, „Manualul de gimnastică pentru școlile populare”, de Ioan E. Prodan. Exemplarul a 60 fil.

La tipografia diecezană din Arad, se află spre vânzare: *Blanchete „Atestat școlar”*, exemplarul: 4 fil.

CRONICA.

Preasfințitul Domn Episcop Ioan a plecat Joi în 11 l. c. la Sibiu pentru a asista la Sinodul episcopesc și Congresul național bisericesc.

Sava Brancovici. Când încheem redactarea gazetei, aflăm că în editura Tipografiei noastre diecezane a apărut în aceste momente, de sub tipar, lucrarea foarte prețioasă, de literatură bisericească: *Mitropolitul Sava II. Brancovici 1656—1680* de P. C. Sa D-I Arhimandrit *Vasilie Mangra*, vicar episcopesc în Oradea-mare.

Asupra acestei prețioase lucrări, pe care cu toată insistența o recomandăm, vom reveni.

Prețul unui exemplar 2 cor. plus porto postal.

Hirotonire. Joi în 11 l. c. n. a hirotonit P. S. Sa Domnul Episcop Ioan într'un preot, pentru parohia Bănești, pe teologul Alexandru Gligor.

Prima conferință preoțească, scrie „Foia Diecezană”, s'a ținut Joi în 21 Septemvrie a. c., în Caransebeș. Spre cinstea preoțimii din tractul Caransebeșului și a șefului acestui tract, constatăm cu multă bucurie, că conferința a succedat splendid. Amănunte se vor vedea din protocolul ședinței, care se va publica la timpul său. Aci notăm, că atât cuvântarea de deschidere despre „Sentimentul național”, cât și temele lucrare sunt vrednice de toată lauda. Au ținut conferințe părintele Ioan Velovan din Rusberg: „Cum s'ar putea stabili armonia deplină între preot și învățător în interesul propășirii morale, culturale și economice; cari sunt mijloacele pentru ajungerea scopului?”; părintele Sinesie Bistreaan din Var: „Originea bisericii, a instituțiilor ei și a persoanelor conducătoare în biserică, apărarea autorității acestora”; părintele Vasile Uzo-nescu din Balașnița: „Pe ce căi și cu ce mijloace s'ar putea combate luxul din popor?” și părintele Ioan Popovici din Cireșa: „Influența și urmările alcoolului asupra ființei omenesti; căile și mijloacele, prin cari s'ar putea abate poporul dela beuturile alcoolice?” Vom publica aceste conferințe în șirul cum s'au ținut. Sperăm a primi asemenea vești bune și din celelalte cercuri protoprezviterale.

Societatea de lectură „Ioan Popasu” a tinerimei studioase dela institutul teologic-pedagogic din Caransebeș, s'a constituit în ședința sa din 17 Septemvrie 1906 st. v. sub prezidiul D-lui Iosif Bălan, în modul următor:

Președinte: Iosif Bălan profesor; v.-președinte: Nicolae Popovici teol. c. III; Notar I: Aurel Simu teol. c. III; Notar II: Aurel Bălan ped. c. IV.; Bibliotecar: Vichentie Ciorogariu teol. c. II.; v.-bibliotecar: Spasie Cristea ped. c. III.; Cassar: Iosif Caragia teol. c. II.; Controlor: Ioan Ștefan ped. c. IV.

Membrii în comitet: Virgil Musta teol. c. III. Petru Vuc teol. c. III. Antonie Atmagia teol. c. II. Coriolan Popovici teol. c. II. Aurel Balea teol. c. I. Iuliu Ionescu teol. c. I. Alexandru Florei ped. c. IV. Emil Nistor ped. c. III. Nicolae Vasile ped. c. II. Ioan Șărângheu ped. c. I.

Aviz! *Abcdarul* scris de mine pe baza metodei sunetelor vii, care a fost călduros apreciat prin recenziunea prof. Dr. Pipoș, se află la Tipografia noastră diecezană din Arad, cu 40 fileri exemplarul, iar *Instructiunea metodică*, cu 80 fileri exemplarul. Tabelele de cetire se află însă numai la subscrișul cu 5 (cinci) coroane garnitura, plus 72 fil. porto. Tot la Arad sunt și celelalte serii didactice ale mele, între cari și *Curs practic de limba maghiară*, care este unicul curs care cuprinde elemente din Aritmetică, Geografie, Istorie și Constituție, cu 60 fil exemplarul. Comloșul-mare, 13 Aug. 1906. Iuliu Vuia.

Cronică bibliografică.

„Viața Românească”, esceleanta revistă din Iași, Nr. 7 are următorul cuprins: I. Al. Brătescu-Voinesti, Conu Alecu (schiță). — N. Volenti: Lui (poezie). — G. Bogdan-Duică: Scrisori de Gr. Alexandrescu. — I. Agârbiceanu: În luptă (nuvelă). — V. Loichiță: Versuri. — P. Bujor: Suflete chinuite (schiță). — G. Ibrăileanu: Probleme literare. — Horia P. Petrescu: Bădea Cărăbău (nuvelă). — Aurel cav. de Onciul: Evoluția politică în Bucovina. — S. Secula: Viața românească în Ardeal (Teatru). — M. Costea: Românii și chestia agrară (Din Basarabia). — P. Nicanor et comp: Miscelanea. — Izabela Sadoveanu (Evan): Cronică literară (Critica feminista). — P. Bujor: Foamea și în-

birea în lupta pentru existență (Cronica științifică). — Dr. I. Simionescu: Cronica pedagogică (Tot „O dorință“). — *Vintilă I. C. Brătianu*: Obștile sătești pentru arendare de moșii (Cronică internă). — I. R. Șirianu și C. S.: Cronica externă (Falimentul politiceii maghiare. — Cum „pacifică“ d. Stolypin Rusia), Recenzii. — Revista Revistelor. — Mișcarea intelectuală. — Bibliografie.

Revista Asociației Învățătorilor, 4 cuprinde: Dorințele învățătorilor Români. — *Cărțile didactice pentru cursul primar sătesc*, Leon. — Psihologia minciunii, G. P. Salvin. — Educația prin școlari, Diaconescu. Tot chestia veche, Maricaș. — Asociația și congresele învățătoresii, ora de unire a sosit, P. Ciocâlțeu. — Cea mai însemnată revistă, Comenescu. — *Nelămuriri în gramatică*, Mircescu. — Din șireagul nedreptăților, Mihăescu.

Foia Școlastică 14: Religiunea în școlile noastre. — Din psihologia băiatului. — *Chestiunea gramaticii* în școlile noastre elementare populare. — *Organizarea militară* a școlilor din România — Experiențe pedagogice, etc. — Nr. 15: La începutul anului școlastic. — Relig. în șc. — Din psihol... — Sfaturi. — Chestiunea gramaticii etc.

Albina 51: Cuvântarea d. Kalinderu la Congresul didactic. — S. Nădejde: Rea de gură (Din ale vieții). — O nouă boală de ochi. — Darul Romei (Lupoica cu copii). — Cuvânt la înălțarea sf. Cruci. — *Schimb de copii* (reflexiuni la articolul din „Bis. și Șc.“) — Congresul băncilor populare. — Basarabia. — Moga: Lucrările agricole în Octomvrie. — Cronica. — Sfaturi. — Ilustrațiuni etc.

Răvașul din Cluj (nr. 37—28), publică frumoase versuri de *Dafin*, pseodonom, nou în literatura noastră și necunoscut nouă cu numele său. Ne place a reproduce aci, din poezia „Natura“, muzicalele versuri:

„Mă farmecă stâncile tale, — Mă 'ncântă și munte și vale, — Ș'ascult îngânarea de ape, — Ce-s gata cetatea-ți s'o sape: — Măreța cetate de peatră, — zidită pd vecinica vatră“...

Predici sau Învățători pentru Dumineci și sărbători, de *Petru Maior*, ed. Dr. El. Dăianu. Partea V. preț 1 cor. Cluj, 1906.

Concurese.

În urma ordinului Venerabilului Consistor aradan de sub Nrul 1674/188 B. 1906 să escrie concurs pentru îndeplinirea stațiunii parohiale **Băița** din protoprezviteratul Vașcăului cu termen de alegere pe **5/18 Noemvrie a. c.**

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: venitele ștolari, casă parohială și întregire dela stat. La această parohie e de dorit să recurgă teologi ori preoți cu 8 clase gimnaziale.

Reflectanții la această parohie sunt poștiți a se prezenta la sf. biserică din Băița spre a se face cunoscut poporului, iar recursurile, instruite în regulă, sunt a să trimită subsemnatului în Segyest p. a. Rieny com. Bihor.

Moise Popoviciu, adm. protopopesc.

—□— 1—3

Prin concluzele Ven. Consistor diecezan de sub Nrul 3896 și 5339/906 trecut fiind octogenarul paroh Zenovie Dimitrescu din **Dumbrăvița**, în statul de penziune, pentru îndeplinirea parohiei astfel devenită vacantă se oscrie concurs cu termen de a recurge de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios diecezan.

Venitele acestei parohii sunt: 1. O sesiune de pământ arător și fânaț. 2. Ștolele și birul uzual. 3. Întregirea dela stat 671-74 cor., respective 1071-74 cor. Alesul va contribui la penziunea deficientului paroh cu suma anuală de 200 cor., pe care o va plăti casei consistoriale.

Cei ce doresc să ocupe acest post să avizează, ca recursurile lor ajustate conform §-lui 15 din Regulamentul pentru parohii și adresate comitetului parohial din Dumbrăvița, să le susțină în termenul concursual P. O. Oficiu pprezviterial în M. Radna, iar dânsii cu stricta observare a dispozițiilor cuprinse în §-ul 18 al aceluiaș Regulament — să se prezinte în s. biserică din Dumbrăvița, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și omiletică.

Din ședința ținută la 27 Sept. 10 Oct. 1906.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Procopie Givulescu* protoprezviter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoresii vacante din **Dumbrăvița**, prin aceasta se escrie concurs cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios diecezan.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. Salar fundamental 632 cor. 2. Pentru lemne din care se va încălzi și școala 168 cor. 3. Folosința alor 11. 1585 jug. □ pământ la deal, precum și dreptul de lemnărit și pășune după acest pământ. 4. Pentru curatorat 24 cor. 5. Pentru scripturistica 20 cor. 6. Pentru conferință va primi învățătorul speșele de călătorie și 2 cor. diurnă la zi. 7. Cvartir și grădină pentru legume. 8. Dela înmormântări cu liturgie 2 cor. fără liturgie 1 cor. Darea după pământ o va solvi învățătorul. Cvinevenalul îl va primi numai după serviciu de 5 ani prestat în comună.

Doritorii de a ocupa acest post să avizează, că recursurile lor instruite conform §-ului 60 din Regulamentul pentru organizarea învățământului și adresate comitetului parohial din Dumbrăvița, să le susțină P. O. oficiu pprezviterial din M. Radna, având dânsii a să prezenta în vre-o Duminecă, ori sărbătoare în sf. biserică din Dumbrăvița, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința ținută la 27 Sept. (10 Oct.) 1906.

Comitetul parohial.

În conțelere cu: *Procopie Givulescu* pprezviter insp. de școale.

—□—

1—3

Pe baza dacisului Ven. Consistor de sub N-rul 5203/1906, pentru îndeplinirea definitivă a parohiei **Măneasa**, de nou se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă.

Venitele sunt: a) usufructul a 3 jughere fânaț, b) birul constător din 2 cor., dela circa 80 numere de case, c) ștolele îndatinate, d) întregirea dela stat conform ecalificațiunii celui ales.

Casă parohială nu este, dările le va suportă cel ales.

Reflectanții sunt poștiți a-și naintă recursul ajustat conform Regulamentului pentru parohii și adresate comitetului parohial în termenul fixat, la oficiul protopopesc gr. or. rom. din Buttyin com. Arad, având a se prezenta în s. biserică în careva Duminecă ori sărbătoare spre a-și arăta desteritatea în oratorie și cele rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Ioan Georgia*, protopresviter gr. or.

—□—

2—3

În sensul concluzului consistorial de sub Nr. 1061 a. e. se escrie concurs cu termen de **30 zile** pentru următoarele parohii vacante:

1. **Hidiș**, pământ parohial 8 holde, bir preoteșc, prețuit în 140 cor., ștolele îndatinat și întregire dela stat 434 cor.

2. **Cârpești mici**, 14 jughere pământ, bir 8 cubule, ștolele și întregirea dotației 552 cor. 32 fil.

3. **Dobrești**, bir preoteșc 156 cor., ștolele și întregire conform coalei de fașiune B, 389 cor. 60 fil.

4. **Iancești**, 3 jughere de pământ, bir, câte o măsură cucuruz, ștole și întregire dela stat 526 cor. 68 fil.

5. **Crânești**, 9 holde pământ, bir preoteșc, ziua de lucru, ștolele și întregire conform coalei de fașiunea B.

6. **Drăgoteni**, pământ trei jughere, bir 56 cor., ștolele îndatinat și întregire dela stat.

7. **Copăceni**, 8 holde pământ, ștolele și întregire 505 cor.

8. **Topa de jos**, 2 holde pământ, bir 8 cubule, ștolele și întregire dela stat 506 cor.

9. **Pocola**, 14 jughere pământ, ștolele și întregire conform coale de fașiune B.

10. **B. Sămărtin**, pământ de 16 cubule cu venit de 160 coroane, ștolele îndatinat și întregire 515 coroane 46 fil.

Recurenții vor avea a-și trimite recursurile conform Regulamentului în termenul prescris la subscrisul țar până la alegere a se prezintă la s. biserică, spre a se face cunoscut poporului.

Beiuș, la 18 Septembrie v. 1906.

Pentru comitetele parohiale: *Vasilie Papp* protopop. —□— 2—3

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătoarești cu clasele inferioare din **Apaten**, tractul Ienopolei, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Dotațiunea: a) În bani gata 600 cor., b) 6 stângini de lemne, din cari se va încălzi și sala de învățământ. c) Drept de pășunat pentru 2¹/₂ capete. d) Pentru conferință 20 cor. e) Pentru scripuristică 10 coroane. f) Cvarțir cu 2 chilii și apartinentele, precum și folosirea unui intravilan întreg.

Alesul va fi deobligat a instrui elevii din clasele I și II, precum și pe cei din școala de repetiție. Asemenea va conduce strana stângă fără alta remunerație.

Dela înmormântări unde va fi poftit, va primi 1 coroană.

Concurenții sunt avizați, ca concursurile lor ajustate cu documentele rețerate, adresate comitetului parohial din Apaten, să-le subștearnă oficiului protopopesc din Șiria (Világos com. Arad), având a se prezenta în cutare Duminecă ori sârbătoare în s. biserică spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale.

Din ședința comitetului parohial dela 8/21 Septembrie 1906.

Antonie Popovici
preș. com. par.

Gheorghe Petrescu
not. com. par.

În conțelegere cu: *Mihail Lucața*, adm. ppsc insp. școl. —□— 2—3

Cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficioasă se escrie concurs pentru următoarele parohii vacante din protoprezviteratul Vascaului.

1. **Drăgănești-Belegeni**, emolumentele constau din pământ parohial cu un venit de 124 cor. 50 fil., ștole 64 cor., bir 60 cor., întregirea dela stat 572 cor 70 fil., cvarțir și grădină.

2. **Petroasă**, bani gata 00 cor., ștole 90 cor. 20 fil., întregire dela stat 695 cor., de cvarțir se va îngriji alesul.

3. **Merag**, în bani 80 cor., ștole 42 cor., și întregirea dela stat 680 cor., de cvarțir se va îngriji cel ales, fiind și învățător va avea cvarțir în școală.

4. **Dumbrăvani-Broaște**, pământ cu venit de 42 cor., bir în preț de 52 cor. 08 fil., ștolele 47 cor., și întregirea dela stat 753 cor. 12 fil. Încât cel ales va avea ecalificațiunea de lipsă va putea fi și învățător și astfel va avea cvarțir în școală.

5. **Ferice**, pământ cu venit de 60 cor., bir în preț de 175 cor., ștole 154 cor. 24 fil., întregirea dela stat 410 cor. 76 fil. Cel ales se va îngriji de cvarțir.

Întregirea dotațiilor din vistieria statului sunt calculate pentru preoții fără opt clase. Ceice doresc a reflecta la vre-una din aceste parohii sunt poftiți a-și înainta recursurile, ajustate conform Regulamentului, până la 17/30 Octomvrie a. e. subsemnatului în Segyest p. u. Rieny c. Bihor, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare a ze prezintă la s. biserică din acea parohie, unde voesc a recurge spre a-și arăta dexteritatea în oratorie și rituale.

Pentru comitetele parohiale: *Moise Popovici* adm. prez. —□— 3—3

În urma rescriptului consistorial de sub Nr. 5409/906 se escrie concurs pentru ocuparea postului de învățătoare la școala de fete din **Nădlac**, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Beneficiul împreunat cu acest post este: 1. Salar anual în bani gata 700 cor. 2. 4 stângini de lemne tari, sau 6 stângini lemne moi, din care are a se încălzi și sala de învățământ. 3. Scripturistică în natură 4. Spesele de conferințe 4 cor., de zi și spese de călătorie pe tren clasa a III-a. 5. Locuință și grădină.

Dela recurențe se cere, ca să fie ecalificate cu notă de cel puțin bun. Atestat de botez și eventual atestat de serviciu.

Aleasa are a se ocupa în școală, afară de obiectele prescrise indeosebi cu economia casnică și lucrul de mână, și va fi deobligată a ține regulat școala de repetiție, fără de alta remunerațiune, va primi însă un stângin de lemne pentru încălzirea salei de învățământ.

Drept la cvincvenal va avea numai după durata timpului de 5 ani de serviciu pestat la postul din Nădlac.

Recursurile ajustate conform legi și Regulamentului școlar, au de a se înainta în timpul prescris la Rev. Domn Vasilie Beleş pprezviter tractual în Arad, adresate fiind comitetului parohial din Nădlac, având recurențele datorința de a se prezenta cel puțin odată la s. biserică din Nădlac, pentru a-și arăta dexteritatea în cant.

Din ședința comitetului parohial ținută în Nădlac la 12/25 Septembrie 1906.

Nicolae Chicin,
preot, preș. com. par.

Teodor Blăgău,
cont. not. com. par.

În conțelegere cu mine: *Vasilie Beleş* prezv. ins. școl. —□— 3—3